

Łukasz Niewiński

Wydział Historyczno-Socjologiczny
Uniwersytet w Białymstoku

Stosowanie kary śmierci w amerykańskiej Armii Kontynentalnej w latach 1775–1783¹

Każda z armii, czy to nam współczesnych, czy funkcjonujących w przeszłości, opiera(ła) się na zachowywaniu i utrzymywaniu wewnętrznej dyscypliny. Nie inaczej rzecz się miała z amerykańską Armią Kontynentalną złożoną głównie z mieszkańców kolonii brytyjskich w Ameryce Północnej. Dyscyplinę w jednostkach wojskowych utrzymywało się i utrzymuje nadal głównie za pomocą katalogu kar dyscyplinarnych. Kary zasądzano za popełnienie rozmaitych przestępstw. Przykładowo za morderstwo, kradzież, rabunek czy zgwałcenie można było w XVIII wieku w koloniach brytyjskich otrzymać wyrok śmierci, wykonywany albo przez rozstrzelanie, albo przez powieszenie. Na kontynencie amerykańskim wykonywano ponadto różne rodzaje kar: karę główną (karę śmierci), kary cielesne (np. batożenie), kary pieniężne (np. potrącenie żołdu), kary hańbiące (dymisja, niehonorowe zwolnienie). Niniejsze opracowanie, z konieczności skrótowe obejmie jedynie kwestie stosowania kary śmierci w amerykańskiej Armii Kontynentalnej.

Armia Kontynentalna została powołana na mocy rezolucji II Kongresu Kontynentalnego z dnia 14 czerwca 1775 r. Jej dowódcą mianowano George'a Washingtona, który sprawował tę funkcję przez cały okres wojny. Oddziały wchodzące w jej skład miały koordynować działania zbrojne prowadzone przez kolonistów podczas rebelii przeciwko Wielkiej Brytanii. Pozostałe jednostki amerykańskie, takie jak: lokalne milicje, partyzanci, oddziały stanowe; zostały podporządkowane Armii Kontynentalnej, jakkolwiek dysponowały dużą dozą samodzielności.

Celem niniejszego artykułu jest w jego pierwszej części przeanalizowanie wojskowych aktów prawnych sankcjonujących karę śmierci, a wydanych przez

¹ Artykuł został napisany dzięki stypendiom uzyskanym przez autora w John F. Kennedy Institute for North American Studies – Freie Universität Berlin i Fundacji z Brzezia Lanckorońskich na 2013 r.

kolonistów w trakcie wojny lat 1775–1783 oraz odpowiedź na pytania: skąd czerpano wzorce do uregulowania przestępstw zagrożonych karą śmierci popełnionych przez wojskowych i jak w trakcie wojny zmieniała się polityka amerykańska w tym zakresie. W drugiej części artykułu zajmę się analizą wyroków śmierci wydanych przez amerykańskie sądy wojskowe oraz postaram się odpowiedzieć na pytania: jakie kategorie przestępstw zagrożonych karą śmierci popełniali żołnierze Armii Kontynentalnej i za jakie z nich w rzeczywistości zasądzono wyroki skazujące. Z kolei nie jest moim zamiarem prześledzenie procedury sądów wojskowych oraz zagadnień związanych z innymi rodzajami kar dyscyplinarnych stosowanych w Armii Kontynentalnej.

Wśród aktów prawnych regulujących przestępstwa popełnione w czasie wojny a zagrożone karą śmierci, na plan pierwszy wysuwają się brytyjskie Artykuły Wojny (*Articles of War*) z 1765 roku². Ów akt prawa wojskowego składał się z dwudziestu sekcji i 112 artykułów³. Dokument był dosyć restrykcyjny, gdyż zawierał 16 artykułów, które przewidywały karę śmierci. Po raz pierwszy sankcja w tej postaci pojawiała się w sekcji II (art. 3–4), gdzie mógł podlegać jej każdy żołnierz, który rozpoczął, spowodował, przyczynił się lub przyłączył do buntu, ewentualnie nie starał się mu zapobiec lub nie udzielił dowódcy informacji o takowym wydarzeniu. Zaznaczyć wypada, że za wspomniane przewinienia można było otrzymać, zamiast kary śmierci, bliżej niesprecyzowaną inną karę, o której decydował sąd wojskowy. Fakultatywna kara śmierci była przewidziana również (art. 5) za uderzenie przełożonego, podniesienie na niego broni lub okazanie nieposłuszeństwa⁴. Z kolei artykuł 1 sekcji VI penalizował w ten sam sposób przestępstwo dezercji⁵.

Jednak najwięcej artykułów – aż 12 – zawierających sankcję w postaci kary śmierci znalazło się w sekcji XIV, zatytułowanej *Obowiązki na kwaterach, w garnizonie, lub w polu*. Fakultatywny wyrok śmierci można było otrzymać za spanie na posterunku lub jego samowolne opuszczenie (art. 6), za wszczęcie fałszywego alarmu w obozie, garnizonie lub na kwaterach (art. 9), za niegodne zachowanie i ucieczkę w obliczu wroga, wstydlive opuszczenie fortu, placówki lub posterunku powierzonego przez dowództwo do obrony lub zachęcanie innych do takiego uczynku oraz za plądrowanie i rabunek (art. 13), za złamanie słowa honoru (art. 15), za wspomóżenie nieprzyjaciela (m.in.) finansami lub amunicją, pracą na jego rzecz lub ochroną (art. 18), za utrzymywanie kontaktów z wrogiem lub

² *Rules and Articles for the Better Government for our Horse and Foot Guards, and all other our Forces in our Kingdoms of Great Britain and Ireland, Dominions Beyond the Seas, and Foreign Parts.*

³ W. Winthrop, *Military Law and Precedents*, wyd. 2, Washington D.C. 1920, s. 931–946.

⁴ *Ibidem*, s. 932.

⁵ *Ibidem*, s. 934.

szpiegostwo na jego rzecz (art. 19), za opuszczenie oddziału w celach rabunkowych (art. 21), za zmuszenie komendanta jakiegokolwiek placówki wojskowej do jej poddania lub opuszczenia (art. 22)⁶.

Z kolei obligatoryjny wyrok śmierci czekał na sprawców napaści na dostawców zaopatrzenia (art. 11), służby wojskowej w armiach innych państw (art. 17), niegodnego zachowania w obliczu wroga, wstydliwego opuszczenie powierzonej placówki lub zachęcania innych do takiego uczynku (art. 12). Warto przy tym zauważyć niekonsekwencję ustawodawcy, który we wspomnianym wcześniej art. 13 za takie samo przestępstwo przewidywał fakultatywną karę śmierci.

W interesujący sposób uregulowano ponadto kwestię porzucenia przez żołnierzy broni i amunicji (art. 14). W zależności od miejsca popełnienia czynu stosowano rozmaite kary. W sytuacji, w której żołnierz dopuścił się tego przestępstwa poza granicami Wielkiej Brytanii i Irlandii, groziła mu fakultatywna kara śmierci, a jeżeli uczynił to w granicach wspomnianych terenów o karze decydował sąd wojenny⁷.

Wydawałoby się, że koloniści, którzy w większości pochodzili z Wielkiej Brytanii, w sposób dla nich najłatwiejszy przejmą macierzyste rozwiązania prawne. Jednak przynajmniej na początku konfliktu władze poszczególnych kolonii, mimo kopiowania brytyjskich artykułów w swoich regulacjach, odrzucały ich surowość. Prawdopodobnie koloniści, nieprzyzwyczajeni do twardych reguł wojskowych, starali się we własnych szeregach propagować oparty na indywidualnej wolności demokratyczny styl dowodzenia armią.

Jako pierwsza zapoczątkowała trend liberalizacji prawa kolonia Massachusetts, wydając 5 kwietnia 1775 r. swój kodeks wojskowy – *Rules and Regulations for the Massachusetts Army*⁸. Wśród 53 artykułów tego aktu jedynie trzy przewidywały karę śmierci. I tak obligatoryjnie można było usłyszeć ostateczny wyrok za haniebne opuszczenie jakiegokolwiek placówki lub zachęcanie do tego w trakcie walki (art. 24), a fakultatywnie otrzymać takowy za złamanie danego słowa honoru (art. 25) lub zmuszenie dowódcy do poddania lub opuszczenia fortu lub innej placówki wojskowej (art. 30)⁹. Warto zauważyć, że wszystkie trzy artykuły przewidujące karę śmierci zostały praktycznie bez zmian przepisane ze stosowanych brytyjskich artykułów wojny z 1765 r.

⁶ Ibidem, s. 938–941.

⁷ Na surowsze traktowanie przypadków porzucenia wyposażenia poza granicami Wielkiej Brytanii wpływał fakt, że takie uzbrojenie trudniej było zastąpić (np. ze względu na czasochłonny transport, itp.) – dop. Ł.N.

⁸ Tekst kodeksu w: *American Archives*, red. M. St. Clair Clarke, P. Force, seria 4, t. I, Washington D.C. 1837, s. 1350–1355. Patrz też: H. M. Ward, *George Washington's Enforcers. Policing the Continental Army*, Carbondale, IL 2006, s. 31.

⁹ *American Archives*, seria 4, t. I, s. 1353–1354.

W czerwcu 1775 r. w ślady Massachusetts poszły kolejne kolonie Nowej Anglii – Connecticut, Rhode Island i New Hampshire, które również wydały własne regulacje wojenne. Przykładowo władze Rhode Island skopiowały artykuły uchwalone wcześniej przez kolonię Massachusetts wydając je tylko pod zmienioną nazwą – *Rules and Orders of the Army of Observation, of the Colony of Rhode Island*¹⁰. W tym ostatnim kodeksie kara śmierci była przewidziana w trzech identycznych – jak w kodeksie z Massachusetts – artykułach o tożsamej numeracji (art. 24–25, 30)¹¹.

Nieco surowiej potraktowała swoich żołnierzy kolonia Wirginia, której wydany w lipcu 1775 r. i składający się z 73 artykułów *An Ordinance for the Better Government of the Forces to be Raised and Employed in the Service of the Colony and Dominion of Virginia*¹², przewidywał 5 rodzajów przestępstw, za popełnienie których groziła kara śmierci. Oprócz trzech artykułów przepisanych z kodeksu Massachusetts (jako art. 25–26, 31) regulacja ta wprowadzała art. 28, w którym stwierdzano, że: *ktokolwiek należący do armii tymczasowej zostanie skazany za utrzymywanie korespondencji z wrogiem, czy to bezpośrednio czy pośrednio, powinien ponieść śmierć lub otrzymać inną karę, taką jaką zasądzi w wyroku sąd wojskowy*¹³. W ten sposób penalizowano przestępstwo szpiegostwa. Pokazuje to wyraźny podział na dwie strony konfliktu: Koronę brytyjską i kolonie amerykańskie.

Wraz z rozwojem konfliktu nieuchronnie zaostrzały się też przepisy prawa wojny dotyczące kary śmierci, a wydawane przez poszczególne kolonie. Sytuacja wojenna i rozmaite problemy z nią związane wymusiły na kolonistach porzucenie „humanitarnej dyscypliny” na rzecz rozbudowy katalogu przestępstw i kar. Przykładowo kolonia Pensylwania w uchwalonym w kwietniu 1776 r. kodeksie prawa wojny pt. *Rules and Articles for the government of Pennsylvania Forces*¹⁴, liczącym 74 artykuły przewidywała zasądzenie kary śmierci za popełnienie następujących przestępstw: udziału w buncie (art. 4), dezercji do wroga (art. 9), niegodnego zachowania przed nieprzyjacielem lub wstydlivego opuszczenia placówki powierzonej do obrony (art. 29), złamania danego słowa honoru (art. 31), korespondowania z wrogiem (art. 32) czy zmuszenia dowódcy do kapitulacji lub porzucenia placówki (art. 34). W przedstawionym katalogu przestępstw jedynie art. 29 przewidywał wobec winnego tego czynu obligatoryjny wyrok śmierci. W pozostałych wypadkach to sądowi wojskowemu pozostawiono możliwość wy-

¹⁰ *Records of the Colony of Rhode Island*, red. J. R. Bartlett, t. 7, Providence, R.I. 1862, s. 340–346.

¹¹ *Ibidem*, s. 343–344.

¹² *The Statutes at Large: A Collection of all the Laws of Virginia from the First Session of the Legislature, in the Year 1619*, t. IX, red. W. W. Hening, Richmond, VA 1821, s. 35–48.

¹³ *Ibidem*, s. 41.

¹⁴ *American Archives*, seria 4, t. V, s. 705–713.

boru rodzaju kary. Dodatkowo art. 71 przewidywał możliwość ułaskawienia skazańców przez naczelnego wodza¹⁵.

Nie tylko organy ustawodawcze poszczególnych kolonii zajmowały się kwestią dotyczącą zagadnień prawa wojny. Również przedstawiciele wspólnej władzy ustawodawczej 13 kolonii – II Kongresu Kontynentalnego – bardzo szybko dostrzegli konieczność uregulowania spraw dyscyplinarnych w jednostkach Armii Kontynentalnej. Już 14 czerwca 1775 r. wyłonili pięcioosobową komisję, której głównym celem było przygotowanie odpowiednich rozwiązań prawnych¹⁶. Komisja w ekspresowym tempie opracowała, a ściślej rzecz ujmując skopiowała, część artykułów brytyjskich z 1765 r. i już 30 czerwca 1775 r. zostały one uchwalone przez Kongres jako *Rules and Regulations*¹⁷, a właściwie jako kontynentalne Artykuły Wojny.

Warto zauważyć, że ten liczący 69 artykułów akt prawny, został uchwalony zaledwie 16 dni po utworzeniu Armii Kontynentalnej. Jego główne modyfikacje w stosunku do brytyjskiego odpowiednika polegały na niemal całkowitym pominięciu w katalogu środków dyscyplinarnych najwyższej sankcji karnej. Wobec oficera lub żołnierza Armii Kontynentalnej można było zasądzić karę śmierci jedynie w dwóch ściśle określonych wypadkach: a) bezwarunkowo – za opuszczenie jakiegokolwiek powierzonych do obrony placówki wojskowej (art. 25) oraz b) warunkowo – za złamanie danego słowa honoru (art. 26)¹⁸. Ponadto w art. 51 wyraźnie zastrzeżono, że aby móc podlegać pod prawo wojenne, należało zaciągnąć się do Armii Kontynentalnej, pobrać żołd i złożyć podpis pod egzemplarzem Artykułów Wojny. Miało to świadczyć o znajomości prawa wojny przez każdego z żołnierzy. Aby zaś tę znajomość w nich stale utrzymywać, mniej więcej co dwa miesiące odczytywano przed frontem wszystkich jednostek wspomniane regulacje prawne.

Zadziwiać może humanitaryzm twórców kontynentalnych Artykułów Wojny. W trakcie konfliktu zbrojnego tak „delikatna dyscyplina” w armiach europejskich była nie do pomyślenia. Jednak już wkrótce rzeczywistość wojenna wymusiła na kolonistach znaczne zmiany w tym zakresie.

Kiedy w drugiej połowie 1775 r. konflikt między koloniami a Wielką Brytanią przybrał na sile, pojawiły się pierwsze poważne problemy z utrzymaniem dyscypliny wśród nienawykłych do tego żołnierzy amerykańskich. Coraz częściej zdarzały się przypadki samowolnych oddaleń od oddziałów, dezercji bądź odmowy wykonania rozkazów. By zapobiec takim działaniom, Kongres w listo-

¹⁵ Ibidem, s. 706, 708–709, 712.

¹⁶ W skład komisji wchodził: George Washington, Philip Schuyler, Silas Deane, Thomas Cushing, Joseph Hewes – H. M. Ward, op. cit., s. 32.

¹⁷ *Journals of the Continental Congress 1774–1789*, t. II (1775: May 10 – September 20), Washington D.C. 1905, s. 111–122.

¹⁸ Ibidem, s. 116.

padzie 1775 r. uchwalił szesnaście dodatkowych Artykułów Wojny¹⁹. Uzupełnienia te zawierały również cztery nowe dla kolonistów przestępstwa, za popełnienie których groziła kara śmierci. Można było otrzymać fakultatywny wyrok pozbawienia życia za: udowodnione utrzymywanie korespondencji z wrogiem lub udzielenie mu informacji (art. 1), bunt lub nawoływanie do niego (art. 5), dezercję (art. 6), a obligatoryjna kara śmierci należała się za nieodpowiednie zachowanie w obliczu nieprzyjaciela lub wstydlive opuszczenie każdej powierzonej placówki lub zachęcanie innych do takich czynów (art. 10)²⁰. Wyrokom podlegali żołnierze wszystkich stopni, w tym także ci należący do oddziałów milicji poszczególnych kolonii, będący na żołdzie lub podlegający Armii Kontynentalnej. Uzupełnienia te stanowiły istotny krok ku zwiększeniu penalizacji określonych przestępstw popełnionych przez żołnierzy Armii Kontynentalnej. Zaostrzono kary za te z nich, które były najbardziej odczuwalne i prowadziły do upadku morale – dezercję i bunt. Wcześniej za powyższe przestępstwa groziła tylko „symboliczna” kara 20–39 batów. Jak się miało okazać, nie był to ostatni przykład zaostrzenia dyscypliny w armii kolonistów.

Niepomyślny pod względem militarnym dla Amerykanów rok 1776 (porażki w starciach wokół Nowego Jorku) oraz spadek wartości bojowej ich oddziałów (liczne dezercje) doprowadziły George’a Washingtona do przekonania o konieczności dalszego zaostrzenia dyscypliny w szeregach Armii Kontynentalnej²¹. Po niepowodzeniach odniesionych w otwartej walce z doskonale wyszkoloną armią brytyjską Washington przestał wierzyć, że może odnieść sukces bez poprawy jakości własnych oddziałów. Na jego wyraźną sugestię Kongres Kontynentalny zdecydował się wydać nowe Artykuły Wojny. Zadanie ich utworzenia przydzielono Komitetowi ds. szpiegostwa, w skład którego wchodził m.in. późniejszy prezydent i Ojcowie Założyciele USA – John Adams i Thomas Jefferson. Przedstawili oni projekt Kongresowi, który był w zasadzie kopią brytyjskich Artykułów Wojny z 1765 r. John Adams broniąc projektu w dyskusji parlamentarnej, stwierdził, że nie ma nic złego w pożyczaniu z najlepszych tradycji militarnych²². Ostatecznie Kongres 25 września 1776 r. uchwalił nowe *Articles of War*, nie wprowadzając do nich istotnych zmian. Dokument ten składał się z 18 sekcji zawierających 102 artykuły²³, czyli o blisko połowę więcej niż zawierała regulacja z 30 czerwca 1775 r.

¹⁹ *Journals of the Continental Congress*, t. III (1775: September 21 – December 30), Washington D.C. 1905, s. 331–334.

²⁰ *Ibidem*, s. 331–332.

²¹ S. L. Bernath, *George Washington and the Genesis of American Military Discipline*, „Mid – America. An Historical Review” 1967, t. 49, nr 2, s. 83 i n.

²² H. M. Ward, *op. cit.*, s. 35.

²³ *Journals of the Continental Congress*, t. V (1776: June 5 – October 8), Washington D.C. 1906, s. 788–807.

Zasadniczą zmianą w odniesieniu do wcześniejszych rozwiązań było wprowadzenie aż 16 (identycznie jak w armii brytyjskiej) przestępstw zagrożonych karą śmierci. Wyroki śmierci miano w sposób obligatoryjny orzekać w dwóch przypadkach: niegodnego zachowania w obliczu wroga lub opuszczenia powierzonej placówki (sekcja 13, art. 12) oraz po opuszczeniu służby w armii amerykańskiej i podjęciu jej w siłach zbrojnych nieprzyjaciela (sekcja 13, art. 17)²⁴.

Pozostałe 14 przypadków orzeczenia kary śmierci miało charakter fakultatywny i groziło za: udział w buncie, brak przeciwdziałania lub podżeganie do buntu, uderzenie przełożonego (sekcja 2, art. 3–5)²⁵, dezercję (sekcja 6, art. 1)²⁶, spanie na posterunku lub jego samowolne opuszczenie w trakcie pełnienia służby wartowniczej, podniesienie fałszywego alarmu, napaść na dostawców wojskowych, plądrowanie, porzucenie broni i amunicji, złamanie danego słowa honoru, materialne wspomaganie wroga lub prowadzenie z nim korespondencji, opuszczenie oddziału w celach rabunkowych i zmuszenie dowódcy do kapitulacji jakiegokolwiek placówki wojskowej (sekcja 13, art. 6, 9, 11, 13–15, 18–19, 21–22)²⁷. Ponadto w dalszej części aktu prawnego stwierdzono, że przeciwko oskarżonemu nie zostanie wydana przez sąd wojskowy żadna sentencja wyroku śmierci, jeśli nie postanowi tak przynajmniej 2/3 składu sędziowskiego (sekcja 14, art. 5)²⁸. Warto również dodać, że prawo ułaskawienia w stosunku do żołnierzy skazanych na śmierć posiadał naczelny wódz (Washington) oraz Kongres. Ponadto do końca konfliktu Amerykanie nie zmienili już swoich Artykułów Wojny. Z kolei podobnie jak w brytyjskich Artykułach Wojny z 1765 r. również i w akcie Kongresu z 1776 r. aż 12 artykułów zagrożonych najwyższą sankcją karną, znajdowała się w jednej (13) sekcji.

Po dokonaniu niniejszej analizy można zauważyć, że wzrost liczby artykułów określających przestępstwa zagrożone karą śmierci był związany z pogarszającą się sytuacją militarną Armii Kontynentalnej. Był to jeden ze sposobów, w jaki George Washington postanowił wzmocnić morale swoich oddziałów. W tym celu sięgnął do sprawdzonych w armii swojego przeciwnika rozwiązań dyscyplinarnych. Wszystkie artykuły zawierające najwyższą sankcję zostały przejęte przez kolonistów z brytyjskich Artykułów Wojny z 1765 r., w tym większość z nich przepisano niemal dosłownie. Przyjęcie powyższych rozwiązań prawnych świadczy o pragmatycznym podejściu George'a Washingtona i członków Kongresu, którzy w warunkach wojennych postanowili zaadaptować do swoich celów przepisy prawa wojny stosowane przez nieprzyjaciela, dostosowując je do własnych, skromnych możliwości.

²⁴ Ibidem, s. 798–799.

²⁵ Ibidem, s. 789–790.

²⁶ Ibidem, s. 792.

²⁷ Ibidem, s. 797–800.

²⁸ Ibidem, s. 801.

Podczas ośmiu lat wojny o niepodległość USA przed sądami wojskowymi stanęło przynajmniej 3315 oficerów i żołnierzy amerykańskich²⁹. Kilkudziesięciu z nich stało przed składami sędziowskimi więcej niż raz.

Z ogólnej liczby oskarżonych 2666 podoficerów i żołnierzy, aż 1162 (43,5%) odpowiadało za dezercję. Większość z nich (837) dopuściła się zwykłej dezercji, np. wróciła do własnych domów. Jednak 209 skierowało się do nieprzyjaciela, a 116 kolejnych uczyniło to (nierzadko wielokrotnie) z pobudek finansowych, gdyż za każdorazowe zaciągnięcie się do armii w nowej jednostce, rekruci otrzymywali jednorazową wysoką nagrodę pieniężną (*bounty*).

Szczegółowe przypadki zbrodni i występków podoficerów i żołnierzy amerykańskich zostały przedstawione w tabeli poniżej.

Tabela 1. Sprawy podoficerów i szeregowców rozpatrywane przez amerykańskie sądy wojskowe w latach 1775–1783³⁰

Rodzaj zarzutu	Liczba przypadków	Procent
Dezercja:	1162	43,5%
w tym – zwykła dezercja	837	31,4%
dezercja do wroga	209	7,8%
dezercja z ponownym zaciągiem	116	4,3%
Złamanie regulaminu wojskowego (<i>Articles of War</i>), np. absencja, pijaństwo, spanie na służbie, tchórzostwo	706	26,4%
Kradzież artykułów wojskowych lub na szkodę innych żołnierzy	288	10,8%
Płądrowanie lub kradzież na cywilach	194	7,3%
Bunt lub porywcze zachowanie	155	5,8%
Napaść lub rabunek	94	3,5%
Zarzut niezidentyfikowany	67	2,7%
Łącznie	2666	100%

Należy zaznaczyć, że sądy wojskowe w trakcie wojny o niepodległość USA rozpatrywały – oprócz 2666 spraw podoficerów i szeregowców (80,5%) – także sprawy 593 oficerów (17,8%) i 56 cywilów (1,7%).

Na żadnego oficera nie wydano wyroku śmierci ani kary batożenia. Takie kary były przecież niegodne dżentelmenów, czyli *de facto* wszystkich oficerów. Przeważnie udzielano im reprimendy lub nakładano grzywnę, rzadziej zawieszano uprawnienia dowódcze lub wydalano (dymisjonowano) z armii. Z kolei jedynym cywilem, na którym wykonano wyrok śmierci przez powieszenie, oka-

²⁹ J. C. Neagles, *Summer Soldiers. A Survey & Index of Revolutionary War Courts-Martial*, Salt Lake City, UT 1986, s. 34.

³⁰ Ibidem.

zał się Joseph Worrell, mieszkaniec Pensylwanii, schwytany jako przewodnik oddziałów wroga³¹.

Nie znaczy to, że cywile nie byli karani śmiercią za rozmaite przestępstwa (w tym za zdradę) w trakcie rewolucji przez sądy cywilne. Niestety, brak jest szczegółowych danych na ten temat. Skądinąd wiadomo, że np. w Richmond w Wirginii pierwsze 3 publiczne egzekucje cywilów miały miejsce w 1782 r., a skazanym na śmierć oferowano możliwość odstąpienia od wykonania wyroku w zamian za zaciągnięcie się w szeregi Armii Kontynentalnej³². Odrębną kategorię skazanych na śmierć stanowili szpierzy, zarówno amerykańscy, jak i brytyjscy. W trakcie wojny tylko po stronie amerykańskiej powieszono ich co najmniej kilkunastu.

Wyroki śmierci w odniesieniu do podoficerów i żołnierzy amerykańskich zapadły ogółem w 209 wypadkach³³. Wyroki te stanowiły 7,8% orzeczeń sądów wojskowych w stosunku do zwykłych żołnierzy i 6,3% w stosunku do żołnierzy, oficerów i cywilów. Dotyczyły one 206 żołnierzy i wspomnianego wcześniej cywila. Dwóch żołnierzy – Edmund Burke i William Gibbs – zostało dwukrotnie skazanych na karę śmierci, przy czym za pierwszym razem obaj zostali ułaskawieni.

Na 209 przypadków aż 172 było związanych z przestępstwem dezercji. W tym 2 osoby skazano tylko za wykazanie intencji dezercji, a 10 za namawianie do niej. Za dezercję do wroga skazano na śmierć ogółem 85 z 209 schwytanych osób (40,6%)³⁴. Spośród nich 10 ujęto z bronią w rękę w trakcie walk, 22 uodwodniono dezercję do nieprzyjaciela (6 uczyniło to z bronią), a 9 zaciągnięcie się w jego szeregi. Z kolei 44 żołnierzy schwytano na próbie ucieczki do wojsk królewskich. Z powodu dezercji finansowej uciekło 87 żołnierzy. Główną przyczyną opuszczania własnych oddziałów była chęć ponownego zaciągu i związanego z tym zarobku. Ze 116 żołnierzy ujętych na tym przestępstwie na karę ostateczną skazano 24 (20,7%). Wśród nich znalazło się 15 podwójnych dezenterów i jeden potrójny. Pozostałe 64 osoby zdezenterowały do miejsca zamieszkania bądź przyczyna ich ucieczki pozostawała nieznana. Jedynie w wypadku 7,6% ujętych żołnierzy, którzy dopuścili się zwykłej dezercji (ogółem było ich 837), zasądzono karę śmierci.

Z przedstawionych obliczeń wyraźnie wynika, że największą szansę na przeżycie po dokonaniu tego czynu zabronionego, mieli zwykli dezenterzy (92,4%). Nieco mniejszą szansą dysponowali dezenterzy zarobkowi (79,3%), a najmniej-

³¹ Ibidem, s. 278.

³² H. M. Ward, *Public Executions in Richmond, Virginia. A History, 1782–1907*, Jefferson, N.C. – London 2012, s. 14.

³³ Od tego momentu wszystkie dane statystyczne zostały wykonane przez autora na podst. J. C. Neagles, op. cit., s. 68–280.

³⁴ Ibidem.

sze szanse na uniknięcie kary śmierci po ujęciu, mieli dezerterzy do armii brytyjskiej (59,4%). Blisko 1/3 żołnierzy skazanych na karę śmierci za dezercję miała na sumieniu również inne przewinienia, np. bunt, kradzież własności armii (np. koni), pijaństwo, niesubordynację, włamanie, itp. Ponadto wszyscy podoficerowie – dezerterzy zostali zdegradowani do stopnia szeregowca.

Najwięcej wyroków śmierci na dezerterów wydano w stosunku do żołnierzy ochotniczych ze stanu Maryland – 25 oraz oddziałów liniowych Armii Kontynentalnej – 23. Łącznie przynależność stanową lub jednostkową można przypisać 124 z nich, a u 48 pozostaje ona nieznana. Z kolei jednostkowo „wyróżniał” się tutaj niechlubnie 6. pułk piechoty z Maryland, z którego składu aż 11 żołnierzy zostało skazanych na karę śmierci za dezercję.

Poniżej przedstawiam dwie tabele obrazujące liczbę dezerycji żołnierzy z poszczególnych stanów (kolonii) oraz ich jednostek.

Tabela 2. Liczba żołnierzy z poszczególnych stanów skazanych na śmierć za dezercję³⁵

Nazwa	Liczba skazanych na śmierć	Nazwa	Liczba skazanych na śmierć
1. Maryland	25	8. Karolina Północna	5
2. Armia Kontynentalna	23	9. Massachusetts	5
3. Pensylwania	15	10. Connecticut	4
4. Nowy Jork	13	11. Karolina Południowa	4
5. Georgia	9	12. New Hampshire	3
6. New Jersey	8	13. Delaware	2
7. Wirginia	7	14. Rhode Island	1

Tabela 3. Liczba oddziałów, w których służyło przynajmniej 3 żołnierzy skazanych na śmierć za dezercję³⁶

Nazwa jednostki	Liczba skazanych na śmierć	Nazwa jednostki	Liczba skazanych na śmierć
6. pułk piechoty Maryland	11	3. pułk piechoty Maryland	5
4. batalion piechoty Georgia	8	7. pułk piechoty Pensylwania	4
3. pułk piechoty Nowy Jork	6	2. pułk piechoty Wirginia	4
3. pułk artylerii Armii Kontynentalnej (dalej: AK)	5	2. pułk artylerii AK	4
<i>Maryland Line</i>	5	7. pułk piechoty Maryland	3
batalion piechoty AK <i>German</i>	5	3. pułk piechoty New Jersey	3

³⁵ Ibidem.

³⁶ Ibidem.

W przypadku 8 żołnierzy (3,8%) zarzut, za jaki zasądzono względem nich karę najwyższą, nie został podany. Natomiast 28 kolejnych dopuściło się innych przestępstw, np. morderstwa, buntu, rabunku, napaści na cywilów, płądrowania dobytku, włamania, kradzieży, strzelania do oficerów, pobicia, itp.

Tabela 4. Żołnierze skazani na śmierć za inne przestępstwa niż dezercja³⁷

Klasyfikacja przestępstwa	Liczba skazanych na śmierć
bunt	6
płądrowanie dobytku / kradzież	10
włamanie do domu	5
rabunek	5
atak na kolegów lub oficera	2

Zastanawia zupełny brak w tej klasyfikacji przestępstw o charakterze seksualnym i morderstw. Prawdopodobnie przestępstwa te zostały popełnione przez wymienionych wcześniej 8 żołnierzy, przy których nie podano, ze względów obyczajowych, przyczyny skazania na śmierć.

Na 209 wyroków śmierci tylko w 63 przypadkach (30,1%) podano sposób jej wykonania. 35 dezertów skazano na rozstrzelanie, a 28 żołnierzy (w tym 22 dezertów) postanowiono stracić przez powieszenie. W 146 przypadkach (69,9%) nie podano sposobu wykonania wyroku. Należy domniemywać, że większość z nich dotyczyła rozstrzelania. Egzekucje przez powieszenie rezerwowano głównie wobec przestępców obyczajowych oraz dezertów recydywistów, ewentualnie tych schwytyanych z bronią w ręku w mundurze wroga.

Ułaskawienia wydawano, głównie kierując się młodym wiekiem sprawców oraz ich wcześniejszą nienaganną służbą. Pomocne okazywały się również prośby oficerów z jednostek dezertów, lub jak zdarzyło się w jednym wypadku w Karolinie Południowej, wstawiennictwo szanowanych kobiet z okolicy. Innym istotnym powodem darowania kary było zobowiązanie oskarżonego do ponownego zaciągu do armii na czas wojny, pod warunkiem, że wcześniej zaciągnął się on na taki sam czas. Łącznie 29 żołnierzy zostało ułaskawionych (13,9% ogółu skazanych), w tym 22 za przestępstwo dezercji (12,8% dezertów). Zwraca w tym miejscu uwagę wysoki procent (25%) ułaskawionych żołnierzy, którzy nie splamili się ucieczką lecz dokonali innych czynów zabronionych.

Ponadto 8 procesów (w tym 7 w stosunku do dezertów) zostało umorzonych, m.in. sierżanta Graya, który ukradł konia jednemu z dragonów i zdezertował do Brytyjczyków, do których zaciągnął się na służbę. Gdy ponownie wpadł w ręce Amerykanów, sąd wojskowy zasądził w jego sprawie wyrok śmierci. Jed-

³⁷ Ibidem.

nak orzeczenie zostało umorzone z dwóch powodów: stwierdzenia u oskarżonego postępujących napadów szaleństwa oraz uiszczenia przez jego brata odpowiedniej sumy za skradzionego konia³⁸. Z kolei jeden przewód sądowy wznowiono ze względu na błędy proceduralne, jakich dopuszczono się w jego trakcie.

Łącznie na amerykańskich żołnierzach Armii Kontynentalnej wykonano co najmniej 171 wyroków śmierci (w tym 1 na cywila), a w 38 wypadkach udało się uniknąć wspomnianej kary poprzez ułaskawienie, umorzenie bądź wznowienie przewodu sądowego.

Wśród historyków amerykańskich nie ma zgody co do faktycznej liczby wykonanych wyroków śmierci. Przykładowo Harry M. Ward w swojej pracy twierdzi, że liczba egzekucji nie przekraczała 100³⁹. Z kolei jeszcze niższe liczby podawali Allen Bowman – 40⁴⁰, a John C. Fitzpatrick – 75⁴¹. Aktualnie liczb tych nie sposób dokładnie zweryfikować, warto jednak stwierdzić, że najbardziej kompleksowe badania prowadził w tym zakresie James C. Neagles, podczas gdy pozostali autorzy podawali jedynie przybliżone dane szacunkowe. Dlatego też, skłaniam się do przyjęcia liczby 171 egzekucji podanej przez Neaglesa.

Na koniec warto jeszcze postawić pytanie, czy liczba egzekucji była wysoka czy niska w stosunku do ogólnej liczby żołnierzy Armii Kontynentalnej. Szacuje się, że w latach 1775–1783 przez szeregi wojsk amerykańskich przewinęło się około 250 tysięcy ludzi⁴². Nieco ponad 1% z nich stanął przed sądami wojskowymi. Z kolei procent wyroków śmierci wyniósł 0,00068. Dla porównania w trakcie wojny secesyjnej w USA (1861–1865) w blisko milionowej armii Konfederacji wykonano łącznie przynajmniej 240 wyroków śmierci (0,00024%)⁴³, a w liczących około 2,5 miliona ludzi wojskach Unii egzekucje wykonano na 267 żołnierzach (0,00010%)⁴⁴. Wspólna dla wszystkich armii była tendencja do skazywania na karę najwyższą jedynie podoficerów i szeregowców, a pomijania oficerów. Jedynie w oddziałach Konfederacji prawdopodobnie skazano i wykonano egzekucje na 3 oficerach. Dane pokazują też, że XVIII-wiecznych żołnierzy wojsk USA traktowano z większą surowością, niż XIX-wiecznych Amerykanów w mundurach Północy lub Południa.

³⁸ Ibidem, s. 148.

³⁹ H. M. Ward, *George Washington's Enforcers...*, s. 186.

⁴⁰ A. Bowman, *The Morale of the American Revolutionary Army*, Washington D.C. 1943, s. 89–90.

⁴¹ J. C. Fitzpatrick, *George Washington Himself*, Indianapolis, IN 1933, s. 187.

⁴² Dane przytoczone za: F. B. Heitman, *Historical Register of Officers of the Continental Army*, Washington D.C., s. 691; M. M. Boatner III, *Encyclopedia of the American Revolution*, New York 1976, s. 264.

⁴³ J. A. Bunch, *Military Justice in the Confederate States Armies*, Shippensburg, PA 2000, s. 130.

⁴⁴ E. C. Johnson, G. R. Johnson, M. J. Williams, *All Were Not Heroes. A Study of "the List of U.S. Soldiers Executed by U.S. Military Authorities During the Late War"*, Chicago, IL 1997, s. 8–9.

Podsumowując niniejsze rozważania, zauważyć należy, że podstawą uregulowania dyscypliny w amerykańskiej Armii Kontynentalnej stały się brytyjskie Artykuły Wojny z 1765 r. Koloniści, choć początkowo niechętnie, przejęli rozwiązania od swojego wroga. Zasadniczy wpływ na zmianę podejścia i surowsze traktowanie własnych żołnierzy, miały porażki ponoszone przez wojska USA i problemy z dezercją. Zarówno naczelny wódz Armii Kontynentalnej – George Washington, jak i przedstawiciele Kongresu, doszli do wniosku, że jedynie surowsza dyscyplina zapewni sukces w starciu z silniejszym przeciwnikiem. Stąd też sukcesywnie zwiększała się liczba artykułów, które za popełnienie określonych przestępstw przewidywały sankcję kary śmierci. I jeśli jeszcze 30 czerwca 1775 r. uchwalono dwa takie artykuły, to już w listopadzie było ich sześć, a 25 września roku następnego – szesnaście.

Wprowadzenie surowszej dyscypliny spowodowało zwiększenie liczby wyroków śmierci orzekanych przez amerykańskie sądy wojskowe. W odniesieniu do podoficerów i żołnierzy zapadły one ogółem w 209 przypadkach. Wyroki te stanowiły 6,3% orzeczeń sądów wojskowych w stosunku do liczby wszystkich oskarżonych. Na 209 przypadków aż 172 były związane z przestępstwem dezercji. Sporna pozostaje tylko kwestia liczby wykonanych egzekucji, wahająca się między 40 a 171.

Na koniec warto podkreślić, że wprowadzenie surowszej dyscypliny przyczyniło się do odniesienia przez Amerykanów zwycięstwa w wojnie z Wielką Brytanią i powstania niepodległych Stanów Zjednoczonych.

Death penalty in the American Continental Army (1775–1783)

All armies, both contemporary ones and those functioning in the past, have always functioned due to observance of inner discipline. It was also true about the Continental Army, which was created under the Continental Congress resolution of June 14, 1775. George Washington was nominated its Commander and he fulfilled this function throughout the period of the war. The aim of the first part of the article is to discuss military legal acts sanctioning death penalty, which were issued by colonists in the war years (1775–1783). Another goal is to answer the question where the patterns of regulations concerning crimes carrying a penalty of capital punishment, if these crimes were committed by military men, were taken from and how US policy changed in this respect during the war. The other part of the article analyses cases of death penalty issued by American military courts and recapitulates the catalogue of crimes carrying a death penalty which were committed by soldiers of the Continental Army. It is also indicated which crimes were the most frequently punished by the death penalty.

Key words: death penalty, Continental Army, Articles of War